

**JÖNKÖPINGS
KOMMUN**

**Tillsyn av solarier i
Jönköpings kommun
2004**

**Utförd av
Camilla Gustavsson
Hälsoskydds-enheten
Miljökontoret
Jönköpings kommun**

Sammanfattning

Under 2004 har tillsynsbesök utförts på 24 solarieverksamheter i Jönköpings kommun utifrån *strålskyddslagen och efter Socialstyrelsens allmänna råd*.

Syftet med projektet har varit att kartlägga Jönköpings kommuns solarieverksamheter och vid tillsynsbesöken granska strålskydd samt hygieniska och miljömässiga förhållande.

Samtliga verksamheter har bra rutiner gällande rengöring/desinfektion av solsängarna. Desinfektionsmedel och papper finns tillgängligt vid alla solarium.

På tretton verksamheter utförs en korrekt rengöring och desinfektion av skyddsglasögon medan det på elva verksamheter saknas fungerande rutiner för smittrening av skyddsglasögon.

Samtliga solarium är märkta med UV-typ 3 alternativt S-märkt vilket anger strålningsstyrkan.

På 18 verksamheter används godkända solarielysrör vilket innebär originalrör alternativt lysrör från SSI:s lista över godkända ersättningsrör.

Kravet gällande dubbla tidur uppfylls på tretton verksamheter. Antingen genom att deras solarium har ett inbyggt eller ett ordinarie tidur för inställning av soltid samt är anslutet till en myntautomat eller genom att solariet är el-anslutet via en extra oberoende mekanism som bryter strömmen inom 60 minuter samt är kopplad till en myntautomat.

Kunden ska kunna ställa in den tid som han/hon bör sola beroende på sin individuella känslighet och enligt ett exponeringsschema från solarietillverkaren. På tolv verksamheter kan kunden manuellt ställa in soltiden och på nio av dessa finns det möjlighet att följa ett exponeringsschemas anvisningar. På tolv verksamheter går det inte att manuellt ställa in tiden och på nio av dessa saknas exponeringsschema.

Beträffande information till kunder om risker och hur de kan minskas gavs följande resultat: 16 verksamheter har SSI:s skyddsråd *Viktigt för dig som använder solarium* korrekt anslagna vid sitt/sina solarium.

Exponeringsschema finns anslaget vid solariet/solarierna hos tolv verksamheter.

Innehållsförteckning

1.	INLEDNING	4
2.	BAKGRUND	5
2.1.	TILLSYN	5
2.2.	ANMÄLAN AV LOKAL	5
2.3.	LOKALENS UTFORMNING	5
2.4.	VENTILATION	5
2.5.	STÄDNING	5
2.6.	RENGÖRING OCH DESINFEKTION	6
2.7.	STRÅLSKYDD	6
2.8.	INFORMATION TILL KUND	6
2.9.	AVFALL	6
2.10.	EGENKONTROLL	7
3.	GENOMFÖRANDE	8
4.	RESULTAT	9
5.	DISKUSSION	11
6.	SLUTSATS	12

1. Inledning

Det är miljökontoret som ansvarar för solarietillsyn enligt 16 § i strålskyddsförordningen 1988:293 och enligt 45 § i förordningen 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Ett projekt som innefattar tillsyn av solarium har utförts under 2004 i Jönköpings kommun.

Vid inspektionerna användes en framtagen checklista med följande delar: lokalens utformning, städrutiner, ventilation, kontroll av utrustning och märkningar ur strålskyddssynpunkt, kemikaliehantering, avfallshantering samt egenkontroll.

Syftet med projektet har varit att kartlägga Jönköpings kommuns solarieverksamheter och vid tillsynsbesöken granska strålskydd samt hygieniska och miljömässiga förhållande.

Rapporten är disponerad på följande sätt: Först en bakgrund med redogörelse för de teoretiska uppgifterna som projektet bygger på. Därefter beskrivs arbetsuppgifternas omfattning samt genomförandet. Till sist redovisas resultatet följt av diskussion och slutsats.

2. Bakgrund

2.1. Tillsyn

Kommunen utövar tillsyn på solarieverksamheter enligt 16 § i strålskyddsförordningen 1988:293 och enligt 45 § förordning 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Syftet är att värna om människors hälsa och om vår miljö.

2.2. Anmälan av lokal

Nya lokaler där allmänheten yrkesmässigt kommer att erbjudas hygienisk behandling ska anmälas till miljökontoret innan lokalen tas i bruk (38 § förordning 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd samt 8 § strålskyddsinstitutets föreskrifter 1998:2). Anmälan skall vara skriftlig och lämnas in tillsammans med en beskrivning av verksamheten och en ritning som visar hur lokalen skall inredas och utrustas.

Om en hygienlokal tas i bruk innan en anmälan har gjorts skall en särskild avgift, miljösanktionsavgift, tas ut enligt miljöbalken. Detta gäller för de lokaler som startat sin verksamhet efter att miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999.

2.3. Lokalens utformning

Tillfredsställande ventilation och temperatur.

Lätt rengörbara golv, väggar och tak.

Ett separat städutrymme med utslagsvask.

En toalett med tvättställ samt pappershanddukar och flytande tvål.

Omklädningsrum och dusch i anslutning till solariet/solarierna

2.4. Ventilation

Vid nyetablering rekommenderas mekanisk ventilation. I övrigt ska ventilationen vara god och anpassad efter verksamheten. Riktvärdet för ventilation är ett tilluftsflöde på minst 7 l/s för varje person som förväntas uppehålla sig i lokalen.

I hygienlokaler ska en obligatorisk ventilationskontroll (OVK) genomföras med olika tidsintervall beroende på typ av ventilation:

- ◆ Mekanisk till- och frånluft (FT) – vart tredje år.
- ◆ Mekanisk frånluft (F) – vart sjätte år.

Eftersom solariebädden alstrar värme ska den vara placerad i ett väl ventilerat utrymme.

2.5. Städning

Det ska finnas rutiner för städning av lokalen.

Är det flera personer som arbetar i verksamheten är det viktigt att ha tydligt angivna rutiner för vem som utför vad och hur ofta olika delar ska städas/rengöras och med vilken metod.

2.6. Rengöring och desinfektion

För att undvika smittspridning ansvarar ägaren för att det finns möjlighet att solariebädden kan rengöras/desinficeras efter varje kund.

Skyddsglasögon som används till flera kunder ska rengöras och desinficeras efter varje kund av personal.

2.7. Strålskydd

Solarium ska vara märkta med beteckningen *UV-type 3* vilket anger att solariet uppfyller europeisk och svensk standard (SS EN 60 335-2-27). Standarden innebär att solariet har en begränsad strålningsstyrka inom vissa värden och att det kan användas utan särskild kompetens och utbildning.

På äldre solarium motsvarar SEMKO:s *S-märke* märkningen UV-type 3 och innebär likvärdig strålsäkerhet.

Solarium ska ha en skylt som anger originallysrör (fabrikat och referensbeteckning) och vara utrustade med sådana rör. Alternativet är att använda rör som finns med på SSI:s lista över ersättningsrör.

Kunden ska kunna ställa in den tid som han/hon bör sola beroende på sin individuella känslighet och enligt rekommendationer i tillverkarens bruksanvisning.

Utöver det ordinarie tiduret för inställning av soltid ska strömförsörjningen till ett solarium vara försedd med ett extra tidur som slår av nätspänningen efter högst 60 minuter. Myntautomat som är kopplad till ett solarium räknas som tidur om soltiden kan regleras med antal mynt eller polletter. Dubbla tidur ger en extra säkerhet. I solarier med bara ett tidur har det hänt att tiduret inte fungerat, kunden somnat och bränt sig mycket illa!

2.8. Information till kund

Allmänheten som använder solarier i solsalonger, simhallar, gym m.m. ska informeras om riskerna och hur de kan minskas.

Vid varje solarium ska det finnas ett anslag i minst A3-format med den text och det utförande som anges i Statens strålskyddsinstitutets (SSI) föreskrift **1998:2 Viktigt för dig som använder solarium**. Solarieägaren kan beställa anslaget från SSI.

Exponeringsschema i solarietillverkarens bruksanvisning eller motsvarande anvisningar ska anslås väl synligt. Där ska anges tid i minuter för första exponering i solariet och schema med tider i minuter för efterföljande exponeringar (utgående från olika solkänslighet, hudtyp och brunpigmentering). Dessutom anges antalet exponeringar som inte ska överskridas under ett år.

2.9. Avfall

För många varor finns det idag ett producentansvar. Det innebär att tomma förpackningar av metall, plast, papper, kartong och glas ska lämnas till någon av återvinningsstationerna som finns runt om i kommunen eller till någon av sortergårdarna.

Enligt 34 § Avfallsförordningen (SFS 2001:1063) ska en anmälan till länsstyrelsen göras innan verksamhetsutövaren själv får transportera farligt avfall som uppkommit i verksamheten.

2.10. Egenkontroll

Enligt miljöbalken ska alla tillstånds- eller anmälningspliktiga verksamheter ha någon form av egenkontroll. En solarieverksamhet ska anmälas innan lokalen tas i bruk.

En verksamhetsutövare ska genom egenkontrollen försäkra sig om att miljöbalkens krav uppfylls. Detta innebär att man som verksamhetsutövare måste känna till den lagstiftning som gäller för verksamheten, de hygieniska och miljömässiga risker som finns och vad man kan göra för att förebygga skada eller olägenhet. Kraven på egenkontrollens omfattning och den dokumentation som kan behövas beror på typen av verksamhet, dess storlek och vilka risker som finns med den.

Syftet med egenkontroll är att förebygga smitta, allergiska reaktioner eller att kunder drabbas av andra olägenheter, syftet är också att förhindra att miljön tar skada exempelvis av de produkter som hanteras i verksamheten.

I förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (1998:901) är paragraferna 4, 5, 6 och 7 mest aktuella (bilaga 1).

3. Genomförande

Projektets gång har varit som följer:

Skriva en informationsskrift till solarieverksamheter med gällande bestämmelser utifrån strålskyddslagen och allmänna råd från Socialstyrelsen.

Kartlägga antalet solarieverksamheter i Jönköpings kommun.

Lägga upp en tillsynsplan för besöken.

Skicka ut informationsskriften samt en bokad tid för inspektion till respektive verksamhet.

Upprätta en checklista som används vid tillsynsbesöket.

Genomföra inspektioner och därefter skriva ett inspektionsredovisning.

Uppdatera MiljöRedas tillsynsregister så att alla uppgifter på befintliga verksamheter är korrekta samt avlägsna upphörda verksamheter.

Skriva en slutrapport.

4. Resultat

I Jönköpings kommun har 24 solarieverksamheter besökts. Fem av dessa har enbart solarium och 19 har solariet/solarierna som en del av annan verksamhet. Annan verksamhet är bland annat hotell, simhall och idrottsanläggning. Fyra solsalonger är obemannade verksamheter.

Antalet solarium på de besökta lokalerna varierar från ett till nio stycken (bilaga 2).

Statistiken i rapporten är beräknad på de 24 verksamheterna innan några anmärkningar är åtgärdade.

Samtliga verksamheter har bra rutiner gällande rengöring/desinfektion av solsängarna. Sängarna rengörs/desinficeras före och efter varje kund antingen av kund eller av personal. Desinfektionsmedel och papper finns tillgängligt vid alla solarium.

Tretton utför en korrekt rengöring och desinfektion av skyddsglasögon varav fyra rengör och desinficerar efter varje kund och nio tillhandahåller försäljning av skyddsglasögon och en använder engångsmaterial. På elva verksamheter saknas fungerande rutiner för smittrening av skyddsglasögon.

Varenda solarium var UV-type 3 märkt alternativt S-märkt. På fem verksamheter saknas dock en synlig typskylt som anger denna kategorimärkning. Intyg att de sängar som saknar typskylt är kategorimärkta har givits muntligt via telefon av återförsäljare av solarium. Åtgärd blir att nya skyltar placeras på en synlig plats på solariet (Bilaga 3).

På 18 verksamheter används godkända solarielysrör vilket innebär originalrör alternativt lysrör från SSI:s lista över godkända ersättningsrör.

Tre solarieverksamheter använder rör i ett eller flera solarium som inte är godkända. På två ställen behöver rören kontrolleras upp för det saknas typskylt med rörbestyckning och de aktuella rören finns inte med på SSI:s lista över ersättningsrör.

Vid en verksamhet hade ett solarium rör i underdelen som enbart får placeras i överdelen i det aktuella solariet.

Dubbla tidur innebär att ett solarium ska ha ett inbyggt eller ordinarie tidur för inställning av soltid samt vara el-anslutet via en extra oberoende mekanism som bryter strömmen inom 60 minuter. Myntautomat som är kopplad till ett solarium räknas som tidur om soltiden kan regleras med antal mynt eller polletter.

Kravet gällande dubbla tidur uppfylls på 13 verksamheter. Antingen genom att deras solarium har ett inbyggt eller ett ordinarie tidur för inställning av soltid samt är anslutet till en myntautomat eller genom att solariet är el-anslutet via en extra oberoende mekanism som bryter strömmen inom 60 minuter samt är kopplad till en myntautomat.

Kunden ska kunna ställa in den tid som han/hon bör sola beroende på sin individuella känslighet och enligt ett exponeringsschema från solarietillverkaren. På tolv verksamheter kan kunden manuellt ställa in soltiden och på nio av dessa finns det möjlighet att följa ett exponeringsschemas anvisningar. På tolv verksamheter går det inte att manuellt ställa in tiden och på nio av dessa saknas exponeringsschema.

Beträffande information till kunder om risker och hur de kan minskas gavs följande resultat: 16 verksamheter har SSI:s skyddsråd *Viktigt för dig som använder solarium* korrekt anslagna vid sitt/sina solarium. Ytterligare fyra verksamheter har SSI:s anslag men hos två var de i fel storlek (A4) och hos två fanns de inte vid varje solarium. På 4 verksamheter saknas SSI:s skyddsråd.

Exponeringsschema finns anslaget vid solariet/solarierna hos tolv stycken, tio stycken saknar helt exponeringsschema och två stycken har inte anslaget vid alla solarium.

Egenkontrollen på solarieverksamheterna gällande dokumenterade städrutiner och kemikalieförteckning gav följande resultat. 18 verksamheter har dokumenterade städrutiner och två stycken har sina kemikalier dokumenterade i en förteckning.

Arbetet att uppdatera registret har omfattat följande. Uppgifterna på de befintliga solarieverksamheterna har kontrollerats och eventuellt kompletterats så att allt stämmer.

Totalt har 38 stycken salonger tagits bort ur registret på grund av att de antingen har upphört eller har bytt adress. Tillvägagångssättet att få kännedom om dessa har varit genom brev, telefonsamtal med innehavare *alternativt* fastighetsägare och även genom besök på den aktuella adressen.

5. Diskussion

Brister gällande icke godkända lysrör har framkommit på tre lokaler och på samtliga är det rör av märket Philips Performance 100W-S-R. Detta rör får enbart användas som ett originalrör, det finns inte med på SSI lista över godkända ersättningsrör. Enligt Ulf Wester på SSI kan solarier som utrustas med rör av typen Philips Performance 100W S-R överskrida gränsvärdena för UV-typ 3 (SSI FS 1998:2). Dessutom har enstaka fall av brännskador rapporterats från solarier där det aktuella röret förekommit.

För att kunden ska kunna välja lämplig soltid utifrån individuell känslighet och utifrån tillverkarens rekommendationer är förutsättningen att två krav är uppfyllda. Dels att soltiden går att reglera och dels att det finns ett exponeringsschema. Detta är möjligt på nio solarieverksamheter.

6. Slutsats

En slutsats och två frågeställningar som SSI tar upp får avsluta rapporten:

Solarier är inte ofarliga:

Lika lite som solen är ofarlig, är solarier det. Riskerna är sannolikt desamma som i naturlig sol, d.v.s. risk för åldrad hud, påverkat immunförsvar, solöverkänslighet, brännskador och hudcancer. Men solarier har ett tidur som ska stänga av innan brännskador uppstått.

Vilka bör undvika solarium?

Använd inte solarium om du har många bruna födelsemärken. Barn och unga under 18 år ska inte ligga i solarium alls. Vuxna som har svårt att bli bruna i solen ska också undvika solarium. Om man använder solarium mer än 10 gånger per år kan det öka risken för sådana skador som man får av för mycket sol. Färre än 10 gånger anses idag innebära små risker. Varje solariebesök bör anpassas efter individuell soltåligghet och bruksanvisningen följas. Första gången i solarium bör du inte ligga längre än 5-10 minuter.

Finns särskilda bestämmelser för "drop-in"-solarier?

SSI har för närvarande inga särskilda bestämmelser för obemannade, s.k. "drop-in"-salonger, men givetvis gäller alla ordinarie bestämmelser. SSI är kritisk mot obemannade salonger på grund av att solarier där lätt kan missbrukas, användas felaktigt eller användas av personer (tex. barn, ungdomar under 18, solkänsliga) som inte alls bör sola i solarium. Exponeringsschema och dubbla timers fyller extra viktiga funktioner i obemannade salonger.

SFS 1998:901Källa: [Rixlex](#)**Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll**[\[Fakta & Historik\]](#)

Utfärdad:

1998-06-25

Oförändrad.

1 § Denna förordning gäller för den, som yrkesmässigt bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder, som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt 9 eller 11-14 kap. miljöbalken.

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om att kraven i denna förordning skall gälla för vissa slag av yrkesmässigt bedrivna verksamheter som inte omfattas av anmälnings- eller tillståndsplikt enligt första stycket.

2 § Denna förordning innebär ingen inskränkning i de krav rörande verksamhetskontroll som en tillsynsmyndighet kan ställa i ett enskilt fall eller som kan ha föreskrivits enligt annan lagstiftning.

Av 1 kap. 3 § miljöbalken följer att denna förordning inte reglerar frågor som rör arbetsmiljön.

3 § Allmänna bestämmelser om verksamhetsutövarens kontroll finns i 26 kap. 19 § miljöbalken.

Vad som i denna förordning sägs om verksamhet skall i tillämpliga delar även gälla sådana åtgärder som avses 1 § första stycket.

4 § För varje verksamhet skall finnas en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för verksamheten enligt

1. miljöbalken,
2. föreskrifter som meddelats med stöd av miljöbalken, samt
3. domar och beslut rörande verksamhetens bedrivande och kontroll meddelade med stöd av de författningar som avses i 1 och 2.

5 § Verksamhetsutövaren skall ha rutiner för att fortlöpande kontrollera att utrustning m.m. för drift och kontroll hålls i gott skick, för att förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön.

Det som föreskrivs i första stycket skall dokumenteras.

6 § Verksamhetsutövaren skall fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från hälso- och miljösynpunkt.

Resultatet av undersökningar och bedömningar skall dokumenteras.

Inträffar i verksamheten en driftsstörning eller liknande händelse som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljön, skall verksamhetsutövaren omgående underrätta tillsynsmyndigheten om detta.

7 § Verksamhetsutövaren skall förteckna de kemiska produkter samt biotekniska organismer som hanteras inom verksamheten och som kan innebära risker från hälso- eller miljösynpunkt.

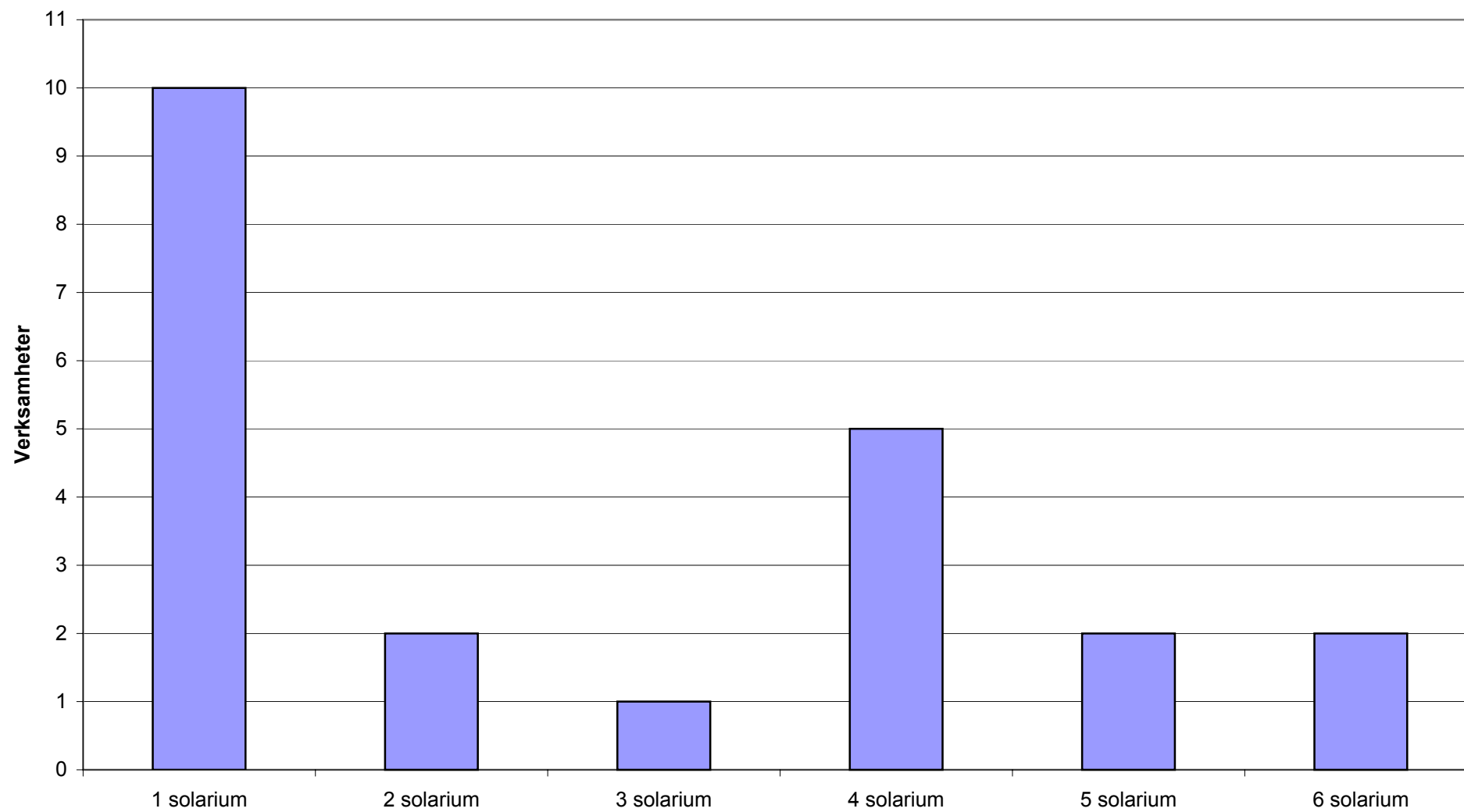
Förteckningen skall uppta följande uppgifter om produkterna eller organismerna:

1. Produkten eller organismens namn,
2. omfattning och användning av produkten eller organismen,
3. information om produktens eller organismens hälso- och miljöskadlighet, samt

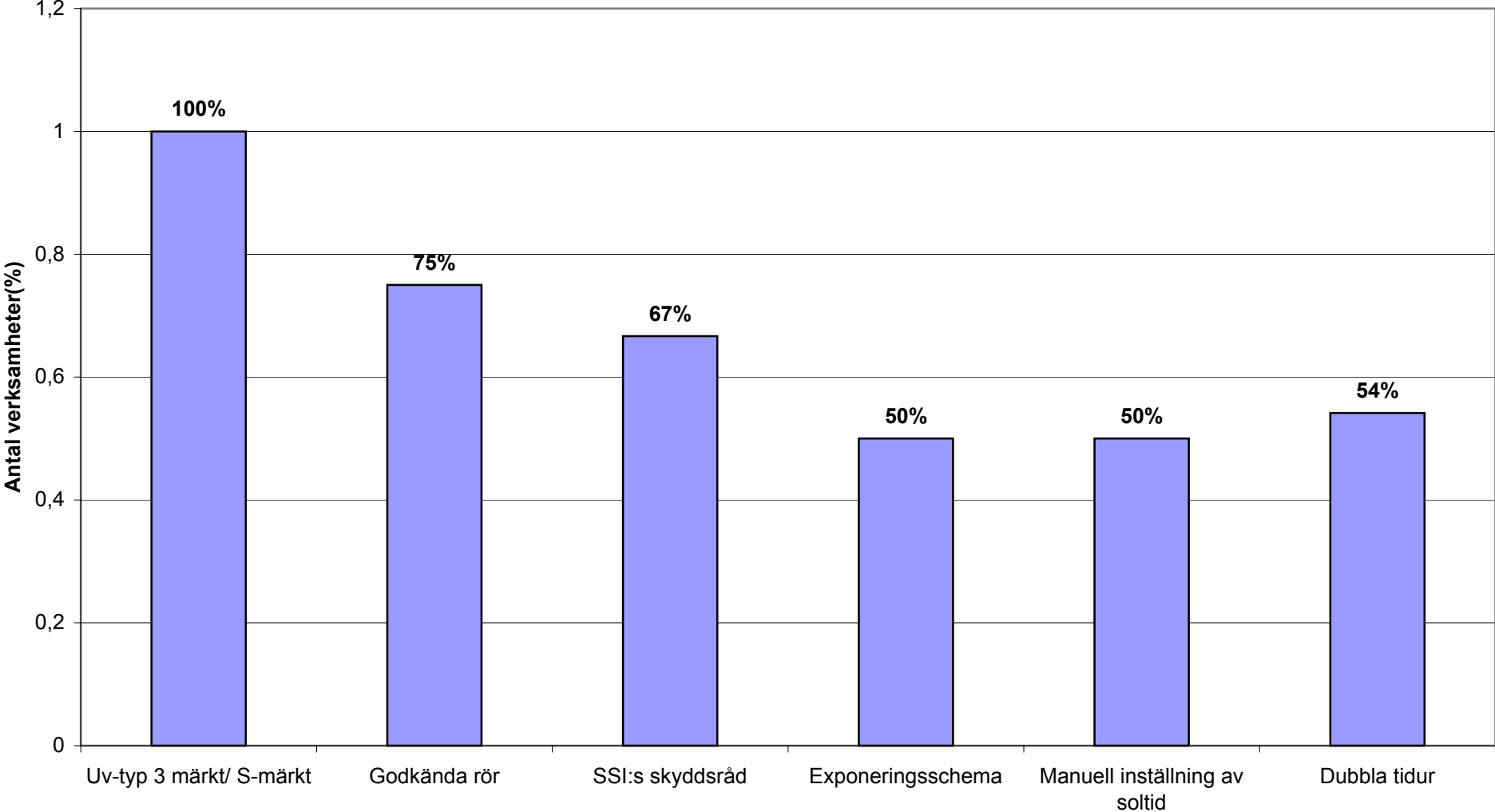
4. produktens eller organismens klassificering med avseende på hälso- eller miljöfarlighet.

8 § Naturvårdsverket och Socialstyrelsen får inom sina ansvarsområden enligt förordningen ([1998:900](#)) om tillsyn enligt miljöbalken meddela ytterligare föreskrifter om tillämpningen av denna förordning. Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om hur den som utövar miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken skall utöva sådan kontroll som avses i 26 kap. 19 § miljöbalken.

Antal solariebäddar/verksamhet

Strålskydd

MILJÖKONTORET
Besöksadress Juneporten, Västra Storgatan 16, Jönköping. Tfn 036-10 50 00. Fax 036-10 77 86
miljo@mk.jonkoping.se

**JÖNKÖPINGS
KOMMUN**